

Stenografični zapisnik

šeste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 22. januarja 1895.

Nazoči: Prvosednik: deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Zastopnika c. kr. vlade: deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. vladni tajnik vitez Viljem Laschan. — Vsi članovi razun: deželni glavar Oton Detela, ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia, grof Ervin Auersperg, Ivan Hribar, Janez Mesar, dr. Adolf Schaffer, Franc Šuklje, ekscelenca baron Josip Schwegel in Luka Svetec. — Zapisnikar: deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika V. deželno-zborske seje dné 18. januarja 1895.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 34. Poročilo deželnega odbora s proračunom deželnega zaklada za leto 1895.
4. Letno poročilo o delovanju deželnega odbora za dobo od 1. januarja do konca decembra 1894. l.
5. Učiteljske udove Julijane Dürfeld za zvišanje pokojnine; s katerim se predlaga projekt o preložitvi okrajne ceste Moravče-Vače-Hotič v progri med Hotičem in Vačami v cestnem okraji Litijskem, z dotičnim načrtom zakona.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnjah:
  - a) okrajnega šolskega sveta v Motniku za uvrstitev ondotne šole v III. plačilni razred;
  - b) nadučitelja Jerneja Ravnikarja v Mokronogu za uvrstitev v I. plačilni razred;
  - c) učiteljske udove Julijane Dürfeld za zvišanje pokojnine;
  - d) krajnega šolskega sveta v Staremtrgu pri Ložu za zvišanje učiteljskih plač;
  - e) občine Sušje za podporo za vodovod;
  - f) posestnikov v Slateneku in Zapotoku gledé vodovoda;
  - g) posestnikov v Gersici in Dobravicah, okraja Črnomaljskegu, za podporo 3178 gld. 70 kr. za napravo občinske ceste in mostú;
  - h) krajnega šolskega sveta v Sodražici za podporo za razširjanje šolskega poslopja;
  - i) Antona Košiča, učenca na vinarski šoli v Klosterneuburga za podporo;
  - j) Jožefa Tomazina, bivšega paznika v prisilni delalnici, za provizijo ali miloščino;
  - k) Ivana Lapajnet, vodje na meščanski šoli v Krškem, za podporo za izdajo knjižice o posojilnicah;
  - l) Josipa Bezlaja, učitelja na meščanski šoli v Krškem, za podporo za izdajo knjige za ljudske šole;
  - m) pedagogičnega društva v Krškem za podporo;

Stenographischer Bericht

der sechsten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 22. Jänner 1895.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann-Stellvertreter Otto Freiherr v. Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Regierungsrath Wilhelm Ritter v. Laschan. — Sämmtliche Mitglieder, mit Ausnahme von: Landeshauptmann Otto Detela, Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Erwin Graf Auersperg, Ivan Hribar, Johann Mesar, Dr. Adolf Schaffer, Franz Šuklje, Se. Excellenz Josef Freiherr v. Schwegel und Lukas Svetec. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der V. Landtagsitzung vom 18. Jänner 1895.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 34. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Voranschlages des Landesfondes für das Jahr 1895.
4. Rechenschaftsbericht über die Thätigkeit des Landesauschusses für die Zeit vom 1. Jänner bis Ende December 1894.
5. Beilage 38. Bericht des Landesauschusses, womit das Project, betreffend die Umlegung der Moräuntisch-Watsch-Höftischer Bezirksstraße in der Strecke zwischen Höftitsch und Watsch im Straßenbezirke Littai sammt dem einschlägigen Gesetzentwurfe vorgelegt wird.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Gesuche:
  - a) des Ortschulrathes in Mörtinig um Einreihung der dortigen Schule in die III. Gehaltsklasse;
  - b) des Oberlehrers Bartholomäus Ravnitar in Raffensfuß um Einreihung in die I. Gehaltsklasse;
  - c) der Lehrerswitwe Juliana Dürfeld um Pensionserhöhung;
  - d) des Ortschulrathes in Altenmarkt bei Laas um Erhöhung der Lehrergehalte;
  - e) der Gemeinde Sušje um Unterstützung für die Wasserleitung;
  - f) der Injassen von Slatenek und Sapotok in Angelegenheit der Wasserleitung;
  - g) der Injassen von Geršič und Dobravitz um eine Subvention von 3178 fl. 70 kr. für die Herstellung einer Gemeindestraße und einer Brücke;
  - h) des Ortschulrathes von Soderšič um Unterstützung für die Schulerweiterung;
  - i) des Anton Košič, Schülers an der Weinbauerschule in Klosterneuburg, um Unterstützung;
  - j) des gewesenen Zwangsarbeitshausaufsehers Josef Tomazin um Provision oder Gnadengabe;
  - k) des Johann Lapajne, Directors an der Bürgerschule in Gurkfeld, um Subvention für die Herausgabe einer Broschüre über Voranschüssen;
  - l) des Josef Bezlay, Lehrers an der Bürgerschule in Gurkfeld, um Subvention für die Herausgabe eines Buches für Volksschulen;
  - m) des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Unterstützung;

- n) letoviškega društva na Bledu za izbris zastavne pravice za znesek 3000 gld.;
  - o) občine Šmihel, okraj Postojna, za podporo za napravo vodovoda v Neverkah.
7. Ustno poročilo upravnega odseka:
- a) o načrtu novele k zakonu z dné 23. avgusta 1877, dež. zak. št. 14 (zakon za obdelovanje močvirja) (k prilogi 28.);
  - b) o pospeševanji vinoreje na Kranjskem (k prilogi 32.);
  - c) o prošnji županstva v Temenici za razširjanje deželne ceste od Pustega Javorja do železnične postaje v Radohovi Vasi.

Seja se začne ob 10. uri 15 minut dopoldne.

- n) des Curhäusvereines in Welbes um Löschung des Pfandrechtes für den Betrag von 3000 fl.;
  - o) der Gemeinde St. Michael, Bezirk Adelsberg, um Subvention für die Wasserleitung in Neverke.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:
- a) über den Entwurf einer Novelle zum Gesetze vom 23. August 1877, L. G. Bl. Nr. 14 (Morastculturgegesetz) (zur Beilage 28);
  - b) inbetreff Förderung des Weinbaues in Krain (zur Beilage 32);
  - c) über die Petition des Gemeindeamtes in Themenitz um Erweiterung der Landesstraße von Pusti Javor bis zur Bahnhstation in Rodockendorf.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten vormittags.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Ich constatire die Beschlussfähigkeit des hohen Hauses und eröffne die Sitzung.

Ich bitte den Herrn Schriftführer, das Protokoll der letzten Sitzung zu verlesen.

1. Branje zapisnika V. deželno-zborske seje dné 18. januarja 1895.

1. Lesung des Protokolls der V. Landtagsitzung vom 18. Jänner 1895.

Tajnik Pfeifer

(bere zapisnik V. seje v slovenskem jeziku — liest das Protokoll der V. Sitzung in slovenischer Sprache.)

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Hat jemand der Herren gegen die Fassung des Protokolls der letzten Sitzung was einzuwenden?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erkläre ich das Protokoll der letzten Sitzung als genehmigt.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Dem Präsidium des hohen Hauses sind nachfolgende Petitionen zugekommen, und zwar:

Okrajnocestni odbor na Bledu prosi podpore 1000 gld. in posojila 1500 gld. za prelozitev klancev na deželni cesti Bled-Javornik.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gemeindeamt Gottschee bittet um Erhöhung der Subvention für die Wasserleitung.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Občina Moravče prosi za popravo okrajne ceste od Sv. Križa proti Čatežu.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Murnitz überreicht folgende Petitionen:

Odbor Podpornega društva za slovenske visokosolce na Dunaji prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Abram Henrik, učeneec na vinarski šoli v Klosterneuburgu, prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Stegnar überreicht folgende Petition:

Narodna sola, društvo v podporo solstva, prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Dragoš überreicht die Petition:

Milač Ivan, hiralec iz Vinice, prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Povše überreicht folgende Petition:

Županstvo v Hoteču prosi podpore za uboge in onemogle.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Klun überreicht folgende Petition:

Kmetijski podružnici v Jesenicah in v St. Vidu pri Ljubljani prosita za spremembo lovskega zakona.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Lavrenčič überreicht folgende Petitionen:

Občine Vipava, Slap, Vrabče, Col prosijo za cestno zvezo Postojina-Vipava do proge Ajdovščina-Gorica.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Živinozdravniški pomočniki Alojzij Šepic, E. Tomšič in Josip Zurec prosijo za dovoljenje za prosto zvrševanje živinozdravništva.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Ich habe dem hohen Hause die Mittheilung zu machen, dass auf die Anfragen inbetreff der Wahl der Mitglieder in die Landescommission für die Revision des Grundsteuercatasters von den Herren Anton Grafen Barbo, Gabriel Zelovšek und Janko Urbančič die Antworten zugekommen sind, dass sie diese Wahl annehmen.

Weiters ist an den hohen Landtag eine Einladung des «Collegium Marianum» zugekommen, welche ich den Herrn Schriftführer zu verlesen bitte.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Visoko predsedništvo deželnega zbora kranjskega!

Podpisano vodstvo prosi uljudno, da bi izvolilo deželnega zbora predsedništvo v jutranji seji, dné

22. t. m., povabiti gg. deželne poslance k «slavnostni besedi», katero priredi njim na čast tukajšnja deska sirotišnica «Collegium Marianum».

Ker je v zavodu mnogo deželnih ustanovnikov in in ker imajo gg. deželni poslanci ugodno priliko ogle dati si ta za kranjsko deželo tako imenitni zavod, zato upa podpisano vodstvo, da bo visoko predsedništvo ustreglo tej želji.

Vodstvo deske sirotišnice Collegium
Marianum.

V Ljubljani dné 21. januarja 1895.

Dr. Franč. Lampe.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Diese Einladung dient dem hohen Hause zur Kenntnis. Der Herr Landespräsident hat sich zum Worte gemeldet, ich erteile ihm dasselbe.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Hohes Haus! In der Sitzung vom 10. Februar 1894 wurden anlässlich einer Debatte über Schulangelegenheiten gegen den Bezirkshauptmann von Gottschee, Dr. Thoman, verschiedene Anwürfe erhoben, ebenso wurden in der Sitzung vom 16. Februar 1894 gegen den Bezirkshauptmann von Krainburg, Dr. Michael Gstettenhofer, verschiedene Anschuldigungen vor das hohe Haus gebracht, welche es nothwendig machten, darüber die eingehendsten Untersuchungen zu pflegen. Nachdem nun für die beiden genannten Functionäre eine andere Möglichkeit nicht gegeben ist, Angriffe zurückzuweisen, welche unter dem Schutze der Immunität vorgebracht wurden, halte ich es für meine Pflicht, das Resultat dieser Untersuchungen dem hohen Hause zur Kenntnis zu bringen. Bezüglich des Bezirkshauptmannes Dr. Thoman werde ich es in einer der nächsten Sitzungen thun, weil ich sehe, daß der betreffende Herr Abgeordnete der heutigen Sitzung nicht beiwohnt.

(Bere. — Liest:)

Die gegen den Bezirkshauptmann Dr. Michael Gstettenhofer in der Landtagsitzung vom 16. Februar 1894 erhobenen Vorwürfe laufen darauf hinaus, daß derselbe in einer mit seiner amtlichen Stellung unvereinbaren Weise auf die Bevölkerung einwirkte, damit dieselbe sich zum Verkaufe ihrer Alpen und Weidrechte an Baron Born bereit finde.

Zur Begründung dieser Beschuldigung hat der Herr Abgeordnete Dr. Ignaz Zitnik sich auf Folgendes berufen:

Am 23. Mai 1892 habe in Radmannsdorf wegen Ablösung der Alpe Medvode eine Verhandlung stattgefunden, bei welcher Bezirkshauptmann Dr. Gstettenhofer intervenierte. Derselbe habe, als den Berechtigten ein angeblich geringfügiger Betrag (jako sramotna cena) angeboten wurde, sich bemüht, die Berechtigten zur Annahme dieses Betrages zu veranlassen, indem er ihnen bedeutete, daß in Steiermark, wo viele solche Ablösungen zustande kamen, nie ein so hoher Betrag gezahlt wurde. Als diese Bemühungen vergeblich waren, habe Bezirkshauptmann Dr. Gstettenhofer

gesagt: Nun wartet nur, ich werde dem Baron Born den Rath geben, daß er euch, die ihr nicht verkaufen wollt, ein anderesmal die Hälfte weniger antrage als heute. Als von einem gewissen Gogala angeblich bemerkt wurde, daß der Bezirkshauptmann als Vertreter der Behörde auf diese Art die Leute nicht beeinflussen dürfe, habe Dr. Gstettenhofer erklärt, er werde es dennoch thun, und dabei habe er die Worte gebraucht: kajti planino boste pa vender morali prodati.

Zunächst muß constatirt werden, daß nach der Amtsinstruction zur Durchführung des N. S. Patentes vom 5. Juli 1853, R. G. B. Nr. 130, den mit dieser Agende betrauten behördlichen Organen es zur Pflicht gemacht ist: Vergleiche anzustreben (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Anzustreben, aber nicht zu erzwingen!») und zu vermitteln, und sagt insbesondere der § 85, Ulinea 2 dieser Instruction: Es wird dem die Verhandlung leitenden Commissär zur Pflicht gemacht, ein solches Uebereinkommen in jedem Stadium des Ablösungs- oder Regulierungsverfahrens mit Umsicht anzustreben.

Daß daher der Bezirkshauptmann sich nicht begnügte, den Vergleichsantrag den Berechtigten vorzuhalten, sondern denselben auch die Vortheile eines solchen Vergleiches darlegte, war vollkommen correct, und daß dieser Vergleich manche Vortheile darbot, ist außer Zweifel, wie dieses später dargethan werden wird.

Der Herr Abgeordnete Dr. Zitnik hat zur Begründung der oben erhobenen Anwürfe auf einen Brief hingewiesen, den ein gewisser Josef Gogala in Neudorf Nr. 7 verfaßt hat.

Gogala wurde am 20. März 1894 einvernommen, erklärte, den Brief an den «Kmetovalec» gerichtet zu haben; wie er dem Abgeordneten Dr. Zitnik in die Hände gekommen sei, wisse er nicht. Gogala hielt seine Anschuldigungen aufrecht, behauptete aber, der Bezirkshauptmann habe die ganze Zeit über mit ihm deutsch gesprochen, ebenso auch die Worte: «planino pa boste vender morali prodati», habe er zu Gogala deutsch gesagt, und zwar: «Sie werden die Alpe doch verkaufen müssen». Gogala selbst habe dann den übrigen Berechtigten gegenüber diese Worte wiederholt.

Da sich dieses Gespräch nur zwischen Gogala und dem Bezirkshauptmann in deutscher Sprache abspielte, können die übrigen Berechtigten hierüber keine Auskunft geben, weil sie ja von diesem Gespräche nichts verstanden.

Bezirkshauptmann Dr. Gstettenhofer dagegen stellt in Abrede, das Wort müssen gebraucht zu haben, und zwar weder in deutscher noch in slovenischer Sprache und berief sich auf den Schriftführer Urbančič.

Letzterer gab nach gemachter Wahrheits Erinnerung an, der Bezirkshauptmann habe sogleich nach Eröffnung der Verhandlung ausdrücklich betont, daß von einer zwangsweisen Ablösung nicht die Rede sein könne, er habe sich jedoch im Slovenischen nicht ganz deutlich ausgedrückt, da er sagte: «Vi morete planino prodati ali pa ne. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Das ist der Fluch, daß die Beamten nicht slovenisch können!»)

Das Gespräch mit Gogala, welches nur in deutscher Sprache geführt wurde, habe er aus unmittelbarer Nähe gehört, und könne er mit voller Wahrheit und Sicherheit bestätigen, daß der Bezirkshauptmann dem Gogala gegenüber das Wort müssen hinsichtlich der Ablösung überhaupt nicht gebraucht habe.

Regierungsrath Felix Schafschel, der bei der Verhandlung ebenfalls anwesend war, bezeugt übereinstimmend mit dem Schriftführer, daß Bezirkshauptmann Gstettenhofer den Parteien ausdrücklich bedeutet habe, daß von einer zwangsweisen Ablösung der Weidrechte ebensowenig die Rede sein könne, wie von einer zwangsweisen Abtretung der Alpe selbst. Im weiteren Verlaufe habe er auf die bei allen Servituten vorkommenden Unzufömmlichkeiten hingewiesen, insbesondere wenn die Regulierungsbestimmungen hinsichtlich der Weidrechte von Seite des Verpflichteten strenger gehandhabt würden, als dies bisher geschehen sei, dies aber sei zu fürchten, wenn die Berechtigten das ihnen jetzt gemachte Anbot ablehnen. Ein zweitesmal werde Baron Born einen so günstigen Preis nicht bieten. Es könne der Fall eintreten, daß später den Berechtigten bei strenger Handhabung der Regulierungsbestimmungen von Seite der Verpflichteten die Ablösung selbst wünschenswerth erscheine, in welchem Falle dann Baron Born einen niedrigeren Preis bieten würde, und er (der Bezirkshauptmann) wäre dann nicht in der Lage, auf einen höheren Betrag einzurathen.

Hieraus ergibt sich, daß die Darstellungen Gogala's mit den Thatfachen nicht im Einklange stehen, da als glaubwürdige Zeugen nur der Regierungsrath Schafschel und der Schriftführer Urbančić angesehen werden können, während die Angaben Gogala's theils sich selbst widersprechen, theils von beiden Zeugen widerlegt werden.

Wie wenig Gewicht den Aussagen Gogala's beigelegt werden kann, erhellt übrigens allzu deutlich aus Folgendem:

Nach Abschluß des Vergleiches gieng Gogala mit Johann Brejc und Bartholomä Božić nach Zauerburg zum Director Mallner, und verlangte, daß er das Ablösungscapital sogleich auszahle oder den Vergleich rückgängig mache, worauf Mallner bemerkte, er werde sogleich telegraphisch bei Baron Born die Auflösung des Vergleiches beantragen. Nach Gogala's eigener protokollarischer Aussage wollte jedoch Gogala und seine Genossen von der Auflösung des Vergleiches absolut nichts wissen und ließen dieselben es nicht zu, daß Director Mallner in dieser Richtung Schritte unternehme. Gogala gieng sodann sogar noch nach Laibach, um die Bestätigung des jetzt als so ungünstig bezeichneten Vergleiches zu betreiben.

Bezüglich des Umstandes, ob der Vergleich als ein für die Berechtigten günstiger anzusehen sei, ist es noch interessant zu erwähnen, daß, wie aus den Gerichtsacten constatirt wurde, der Vormund der minderjährigen Val. Sturm'schen Pupillen, welche an diesem Vergleiche theilhaftig waren, bei dem k. k. Bezirksgerichte Radmannsdorf dringend um die Genehmigung des Vergleiches bat, weil die Vortheile desselben außerordentliche seien, worauf auch die obervormundschaftliche Genehmigung mit Bescheid vom 18. October 1892, Z. 9454, erfolgte. Laut des Vergleiches wurde für jedes Stück Hornvieh der Betrag von 160 fl. als Ablösungscapital bestimmt, während der Vormund der Sturm'schen Pupillen, welche mit 3 Stücke Kühen berechtigt waren, für die pachtweise Vergebung dieser Rechte immer nur 5 fl., im letzten Jahre sogar nur 3 fl. erzielte.

Wenn also ein Recht, dessen Ausübung mit jährlich 3 bis 5 fl. bewertet wurde, mit 160 fl. zur Ablösung gelangte, so kann eine solche Ablösung denn doch nur als eine sehr

günstige bezeichnet werden, gewiß aber ist es unzulässig, in diesem Falle von einer «sramotna cena» zu sprechen.

Das zweite angebliche Factum, auf welches der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik sich beruft, besteht in Folgendem: Als durch das Personale des Baron Born der durch den Thiergarten zu den in Kärnten gelegenen Alpenweiden führende Weg für den Viehtrieb abgeperrt wurde, wollte Director Mallner den einzelnen Bauern Erlaubnißscheine für den Durchtrieb aufdrängen. Gelegentlich eines Amtstages in Neumarkt fanden sich 70—80 Bauern ein, welche vom Bezirkshauptmann Schutz ihrer Rechte verlangten. Bezirkshauptmann Dr. Gstettenhofer soll nun bei dieser Gelegenheit den Bauern die Annahme dieser Erlaubnißscheine anbefohlen haben (velel je, da naj vzamemo listke), und als diese sich dennoch weigerten, habe der Bezirkshauptmann mit der Gendarmerie gedroht und gesagt, wenn auch diese nicht ausreiche, werde er ein ganzes Regiment aus Laibach erhalten.

Der Herr Abgeordnete Žitnik beruft sich in dieser Beziehung auf einen Brief, der von Ignaz Lončar, Peter Jeraj, Jakob Jeglič, Franz Rozman, Josef Stullar, Miha Klar, Jaka Mali und Janez Pavlin unterzeichnet ist.

Die Zeugen wurden einvernommen, gaben jedoch an, der Bezirkshauptmann habe gesagt: «Vzemite listke ali pa pojte k sodniji, ker se more gojna pravica po nejavnih potih le pred sodnijo zahtevati.» (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Gott weiß, ob er es correct gesagt hat!»)

Das sagen alle Zeugen.

(Bere. — Liest:)

«Ignaz Lončar und Peter Jeraj, welche den Brief an den Abgeordneten Dr. Žitnik gemeinschaftlich verfaßten, geben Vorstehendes übereinstimmend an und betonen ausdrücklich, daß von einem Befehle, den der Bezirkshauptmann hinsichtlich der Annahme der Erlaubnißscheine gegeben haben solle, keine Rede sein könne und daß sie unter dem Ausdrucke: «velel», den sie in ihrem Briefe gebrauchten, überhaupt einen Befehl nicht verstehen, sondern diesen Ausdruck gleichbedeutend erachten mit «je rekel».

Jakob Jeglič hat den Brief an den Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik überhaupt gar nicht unterschrieben und war f. z. am Amtstage in Neumarkt gar nicht anwesend.

Franz Rozman sagt gleichlautend aus mit Lončar und Jeraj.

Josef Stullar hat den Brief an den Abgeordneten Dr. Žitnik nicht unterschrieben, denselben überhaupt nie gesehen, und sagt im übrigen übereinstimmend mit Lončar und Jeraj aus, gibt ferner noch an, über Vermittlung des Bezirkshauptmannes — ich wiederhole: unter Vermittlung — (bere — liest:) habe Director Mallner für dieses Jahr den Viehtrieb gestattet, und sei damit die Sache vorläufig abgethan gewesen.

Der Bezirkshauptmann habe gesagt, gibt Stullar weiters an, der öffentliche Weg reiche nur bis zur Alpe Medvode, Zeuge sei jedoch der Ansicht, daß der Weg auch weiterhin ein öffentlicher sei, da die Bauern beim Viehtrieb der Gemeinde St. Katharina 5 kr. per Stück Vieh wie für eine Wegmaut gezahlt hätten.

Zeuge Michael Flar hat den oft erwähnten Brief weder unterschrieben noch je gesehen.

Zeuge Jakob Mali gibt übereinstimmende Angaben mit Lončar und Teraj, und sagt bezüglich der Drohung mit der Gendarmerie, der Bezirkshauptmann habe gesagt, er werde eine Gendarmerie-Patrouille nach Medvode entsenden, wenn die Leute wegen des Viehtriebes zu einem Gewaltacte schreiten oder Excesse verüben würden. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Sie waren aber im Besitze des Weges, nicht der Baron. Sie können also angemessene Gewalt brauchen, um sich im Besitze zu erhalten!» Deželni predsednik baron Hein — Landespräsident Freiherr v. Hein: «Das glaube ich nicht»; poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Gewiß, wenn sie im letzten factischen Besitze sind!»)

Endlich ist noch zu erwähnen, daß dem Bezirkshauptmann Dr. Gstettenhofer noch vorgeworfen wurde, er habe einmal dem Baron Born gesagt: Ich versichere sie, in zwei Jahren werden Sie alle Weidegründe haben, die jetzt noch unzüant sind. Zwei Born'sche Jäger sollen dies erzählt haben.

Ein andermal soll Dr. Gstettenhofer zu einem Bauer, dem eine Alpe abgekauft wurde, gesagt haben: «No, še toliko vam primaknemo, če hočete prodati.»

Hierüber konnten die Zeugen gar nichts angeben, und hat daher diese Beschuldigung gar keine Bestätigung erhalten.

Aus dem Vorstehenden ergibt sich zur Evidenz die gänzliche Haltlosigkeit (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Dho!») der gegen Dr. Gstettenhofer vorgebrachten Anwürfe, denn es ist erwiesen, daß der Ablösungsvergleich bezüglich der Alpe Medvode wirklich als ein günstiger für die Berechtigten anzusehen ist, Dr. Gstettenhofer bei den bezüglichlichen Verhandlungen eine Pression oder eine unzulässige Beeinflussung auf die Berechtigten nicht geübt hat, sondern sich vollständig innerhalb der ihm durch das Gesetz gezogenen Grenzen bewegte.

Es ist weiters erwiesen, und wird von den Verfassern des an den Herrn Abgeordneten gerichteten Briefes selbst constatirt, daß auch bei der Verhandlung in Neumarkt Dr. Gstettenhofer sich bezüglich der Erlaubnischeine zum Viehtrieb auf den correcten gesetzlichen Standpunkt stellte, indem er den Bauern bedeutete, sie müßten, wenn sie die Erlaubnischeine nicht nehmen wollten, bei Gericht klagbar auftreten.

Es ist weiters erwiesen, daß die Drohung mit der Gendarmerie sich auf den Fall bezog, daß die Bauern zu Gewaltthätigkeiten schreiten sollten, und für diesen Fall war es für den Bezirkshauptmann geradezu eine unabweisbare Pflicht, für die Aufrechthaltung der Ordnung und für den Schutz des bedrohten Eigenthumes zu sorgen und die zu Gewaltacten Geneigten energisch zu warnen.

Erwiesen ist endlich, daß die Vermittlung des Bezirkshauptmannes von Erfolg begleitet war, da der Viehauftrieb gestattet wurde.

Ich bitte das hohe Haus, dies zur Kenntnis zu nehmen, indem ich beifüge, daß ich es bedauere, daß gegen Beamte auf Grund von Informationen, welche auf Stichhaltigkeit keinen Anspruch machen können, in öffentlicher Sitzung derartige Angriffe erhoben werden. Hieran möchte ich die Bitte knüpfen, wenn die Herren gegen Beamte Beschwerden haben, mir davon directe die Mittheilung zu machen; ich

werde gewiß bemüht sein, berechtigten Wünschen Rechnung zu tragen und dort Ordnung zu schaffen, wo es daran fehlen sollte, dergleichen Angriffe aber, wie sie hier vorgekommen sind, möchte ich in dem hohen Hause wohl zu vermeiden bitten, nicht weil der Beamte darunter leidet — es leidet auch jemand anderer darunter.

Poslanec Žitnik:

Visoka zbornica! V prvi vrsti izrekam častitemu gospodu deželnemu predsedniku zahvalo za njegov odgovor. Ker takoj danes ni mogoče razpravljati o obsirnem odgovoru slavne vlade, ki se tiče raznih vprašanj, sklicujem se na zadnji pasus § 45. opravilnega reda, ki se glasi (bere — liest):

«Vsakemu udu zbora je pripuščeno predmet» — (odgovora namreč) — «v obliki predloga nadaljevati.»

Zatorej danes le na kratko predlagam, da se odgovor slavne vlade izroči združenemu gospodarskemu in finančnemu odseku, da v eni prihodnjih sej o njem poroča. Prosim, da visoka zbornica sprejme ta predlog.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Die Geschäftsordnung schreibt im § 45 vor (bere — liest):

«Ob an die Beantwortung der Interpellation oder deren Ablehnung sich sofort eine Besprechung des Gegenstandes derselben anschließen darf, entscheidet das Haus über einen darauf gestellten Antrag ohne vorausgehende Debatte.»

Die Stellung eines Antrages bei dieser Besprechung ist unzulässig. Es bleibt aber jedem Mitgliede des Hauses überlassen, den Gegenstand in Form eines Antrages weiter zu verfolgen.»

Wenn also der Herr Abgeordnete Žitnik die Zuweisung dieser Interpellationsbeantwortung (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Vsaj to ni bila interpelacija!»). Somit ist das eine einfache Mittheilung der Regierung und nichts anderes, wenn es keine Interpellationsbeantwortung war und ich corrigiere mich daher. Nachdem es also keine Interpellationsbeantwortung, sondern eine einfache Mittheilung der Regierung ist, bin ich nicht in der Lage, hierüber die Debatte zu eröffnen. Es steht natürlich dem Herrn Abgeordneten Žitnik frei, im Wege eines zu überreichenden Antrages hierüber eine weitere Erledigung dieser Angelegenheit hervorzurufen.

Ich habe während dieser Zwischenpause vom Herrn Abgeordneten Dr. Schaffer die Mittheilung erhalten, daß er infolge eines ernststen Unwohlseins von der heutigen Sitzung fernbleiben muß.

Wir übergehen zum dritten Gegenstande der Tagesordnung:

3. Priloga 34. Poročilo deželnega odbora s proračunom deželnega zaklada za leto 1895.

3. Beilage 34. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Vorausschlages des Landesfondes für das Jahr 1895.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

4. Letno poročilo o delovanji deželnega odbora za dobo od 1. januarja do konca decembra 1894. 1.

4. Rechenschaftsbericht über die Thätigkeit des Landesauschusses für die Zeit vom 1. Jänner bis Ende December 1894.

(Izroči se odseku za letno poročilo. — Wird dem Rechenschaftsberichtsauschusse zugewiesen.)

5. Priloga 38. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga projekt o preložitvi okrajne ceste Moravče-Vače-Hotič v proggi med Hotičem in Vačami v cestnem okraji Litijskem, z dotičnim načrtom zakona.

5. Beilage 38. Bericht des Landesauschusses, womit das Project, betreffend die Umlegung der Moräutsch-Watsch-Hötitscher Bezirksstraße in der Strecke zwischen Hötitsch und Watsch im Straßenbezirke Pittai, sammt dem einschlägigen Gesetzentwurf vorgelegt wird.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsauschusse zugewiesen.)

Wir schreiten nun zum 6. Punkte der Tagesordnung, das ist:

Poročevalec Klun:

Visoka zbornica! Finančnemu odseku je bilo v pretres izročeno več prošenj, ki zadevajo eno in isto reč, in zato prosim, da smem v vseh teh prošnjah, namreč okrajnega šolskega sveta v Motniku, nadučitelja Jarneja Ravnika v Mokronogu in krajnega šolskega sveta v Starem Trgu pri Ložu ob enem poročati.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Der Herr Berichterstatter wünscht über die Punkte 6 a, b und d gleichzeitig zu berichten, da es sich in den bezüglichen Petitionen um einen und denselben Gegenstand handelt.

Wenn keine Einwendung erhoben wird? (Nihče se ne ugovarja. — Wird kein Widerspruch erhoben.) und dies nicht der Fall ist, so halte ich dafür, daß das hohe Haus mit dem Vorschlage einverstanden ist und ich bitte den Herrn Berichterstatter, seinen Bericht in der angeordneten Weise zu erstatten.

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnjah:
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Gesuche:

a) okrajnega šolskega sveta v Motniku za uvrstitev ondotne šole v III. plačilni razred;

a) des Ortschaftsrathes in Möttinig um Einreihung der dortigen Schule in die III. Gehaltsclasse;

b) nadučitelja Jarneja Ravnika v Mokronogu za uvrstitev v I. plačilni razred;

b) des Oberlehrers Bartholomäus Ravnika in Massenfuß um Einreihung in die I. Gehaltsclasse;

d) krajnega šolskega sveta v Starem Trgu pri Ložu za zvišanje učiteljskih plač;

d) des Ortschaftsrathes in Altenmarkt bei Laas um Erhöhung der Lehrergehälte.

Poročevalec Klun:

Vse tri prošnje zadevajo eno stvar, da bi se namreč učiteljske službe v imenovanih krajih uvrstile v višji plačilni razred. Ali uvrščenje učiteljskih mest v višji plačilni razred ni stvar deželnega zbora, ampak to je stvar eksekutive, oziroma deželnega šolskega sveta, in ako ta iz zakonitih razlogov dotičnim prošnjam ne bi ustregel, potem je prositeljem priziv odprt, pa ne do deželnega zbora, ampak do učnega ministerstva. Zato deželni zbor ne more ugoditi tem prošnjam ampak finančni odsek predlaga, da se izročé deželnemu odboru, ki ima svoja zastopnika v deželnem šolskem svetu in najbolje vé, kako naj se rešijo in kaj naj se z njimi stori.

Finančni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja krajnega šolskega sveta v Motniku za uvrstitev tamošnje učiteljske službe v III. plačilni razred se v rešitev izročá deželnemu odboru.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand der Herren zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Poročevalec Klun:

O točki 6, b predlaga finančni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja nadučitelja Jarneja Ravnika za uvrstitev prve učiteljske službe v Mokronogu v I. plačilni razred izročá se deželnemu odboru v rešitev.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Poročevalec Klun:

Isto tako predlaga s točk 6, d finančni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja krajnega solskega sveta v Starem trgu, mestnega županstva v Ložu in županstva v Starem trgu, da naj se druga učiteljska služba iz III. plačilnega razreda premakne v II. plačilni razred, izročča se deželni nemu odboru v rešitev.»

Pandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte die Herren, die diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen, und wir übergehen zum nächsten Punkte, das ist:

- c) učiteljske vdove Julijane Dürfeld za zvišanje pokojnine;
- c) der Lehrerswitwe Juliana Dürfeld um Pensionserhöhung.

Poročevalec Klun:

Dalje imam poročati o prošnji učiteljske udove Juljane Dürfeld. Pokojni njen mož je služil kot učitelj od leta 1841. do 1864., in sicer najprvo v Mozeltji v Kočevskem okraji in potem v Kočevskem mestu samem. Leta 1864. je umrl, zapustivši udovo in več neprekrbljenih otrok. Udova je uživala pokojnino letnih 56 gld. in nekaj soldov skozi 20 let, namreč do leta 1884. Leta 1884. pa se je obrnila s prošnjo do deželnega zbora, da bi se jej pokojnina povišala od 51 gld. na 150 gld. Takrat je pa deželni zbor le deloma uslišal to prošnjo in odločil, da se jej njena pokojnina poviša na 100 gld., toda le za tri leta. Po preteku tega obroka je poslala deželnemu zboru novo prošnjo ter prosila, da bi jej podaljšal miloščino, ob enem pa jo povišal na 120 gld. To je bilo leta 1887. in visoki deželni zbor je tudi to prošnjo le deloma uslišal. Podaljšal jej je obrok za miloščino letnih 100 gld. do smrti, povišanja te miloščine pa ni dovolil. Reva je sedaj stara 64 let. Kakor potrjuje zdravniško spričevalo je zmerom bolehnna, vsled siromaštva in pomanjkanja čisto potrta in res milovanja in podpore vredna. Poprej se je zanašala, da jo bodo njeni otroci v starosti podpirali, ali zgodilo se je, kakor, žalibog, prepogosto, da se otroci sedaj, ko so dorasli, ne spominjajo več svoje stare matere in jo prepuščajo siromaštvu.

Finančni odsek je uvaževal te razloge in predlaga, da naj se jej miloščina nekoliko poviša, in sicer do tistega zneska, za katerega je sama prosila v svojej zadnji prošnji, namreč na 120 gld.

Priporočam torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Učiteljevi udovi Julijani Dürfeld se povečuje dosejanja pokojnina letnih 100 gld. iz učiteljskega pokojninskega zaklada, pričenski s 1. januarijem leta 1895., na letnih 120 gld.»

Pandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

- e) občine Sušje za podporo za vodovod;
- e) der Gemeinde Sušje um Unterstützung für die Wasserleitung;
- f) posestnikov v Slateneku in Zapotoku gledé vodovoda;
- f) der Zusassen von Slatenegg und Sapotok in Angelegenheit der Wasserleitung.

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Poročati imam o prošnjah občine Sušje za podporo za vodovod in posestnikov v Slatniku in Zapotoku tudi v tej zadevi in ker sta obe prošnji v ozki zvezi, usojal si bom o njih h krati poročati.

Na prošnjo občine Sušje, prav za prav podobnih Sušje in Vinice, izdelal je deželni stavbeni urad za vasi Lipovšica, Vinice in Sušje načrt za napravo vodovoda. Vasi Vinice in Lipovšica spadati k občini Sodražica, podobčina Sušje pa k občini enakega imena. Voda se vzame iz Studenca, izvirajočega nad vasjo Lipovšico «v ogradah» pri Novi Štifti. Studenec daje na dan po 300 m³ vode in nikoli ne usahne. Ako se račun na 1 osebo po 55 litrov na dan, zadostuje voda za 5400 prebivalcev, in ker imajo vse tri vasi Lipovšica, Vinice in Sušje skupaj samo 480 prebivalcev, ki rabijo na dan 26 m³ vode, zadostuje ta voda popolnoma. Ako se tudi vasi Slatnik in Zapotok pritegneti vodovodu, bi potrebovalo vseh pet vasi vode na dan 46 m³, tako da je v dotičnem studenci več kakor šestkrat toliko vode, kakor je rabi vseh pet vasi.

Vodovod se namerava napraviti iz železnih cevi, debelih 50 mm, in ves vodovod bi bil dolg 3 km. Namerava se napraviti v Lipovšici jeden izljev in jeden hidrant, v Vinici dva izljiva in trije hidranti in v Sušji dva izljiva in dva hidranta.

Vsi troški so proračunjeni na 13.500 gld. Vasi Vinice, Sušje, kakor tudi Zapotok in Slatnik leže na kamenitih peščenih gričih in nimajo talne vode, tako da morajo prebivalci hoditi precej daleč v potok po vodo, ki je vsled tega, da potok, predno pride do tja, teče že več ur, že sama po sebi nesnažna, ob deževju pa celo za živino nerabna. Posebno trpita vasi Vinice in Sušje pomanjkanje vode. Ko so bili letos vojaki v Sušji, so morali vsak dan vodo voziti od daleč. Vasi Vinice in Sušje sta si že pred leti napravili vodovod iz lesenih cevi. Na Vinice, ki leže visoko na gričku, voda ni prišla, ker lesene cevi niso mogle vzdržati močnega pritiska, v Sušji pa se je vodovod pozneje tako pokazil, da sedaj tudi nimajo vode. Dotični vodovod je povzročil stroškov okolu 6500 gld. Dné 18. t. m. obrnili so se dalje posestniki vasi Zapotok in Slatnik do visokega deželnega zbora s prošnjo, da se preiščejo tudi ondotne vodne razmere in preišče, ali bi ne kazalo podaljšati vodovod iz Sušij v Zapotok in Slatnik, ker ste dotični vasi prav blizu Sušij — namreč samo 1 km oddaljeni. V tej prošnji navajajo, da so bili tudi napravili mala vodovoda, katera pa ne zadostujeta. Cevi so večinoma že gnjile in treba je, ali napraviti drug vodovod, ali pa starega popraviti. Ker je, kakor sem že rekel, v studencu nad Lipovšico več vode, kakor je je potrebno za vseh pet vasi in bi ne bilo treba močnejših cevi, ako se pritegneti vasi Slatnik in Zapotok ali tudi še druge vasi, priporoča se, da se stvar preišče, ali bi se ne dal načrt popolniti in pritegniti te dve vasi, ker bi bili troški, ki bi spadali na vsako posamezno vas manjši, ako bi se vodovod napravil za vseh pet vasi, kakor če se napravi samo za tri vasi. Predno se pa stvar končno reši in se prične delo, treba je še dognati, v koliki meri bodo prispevale posamezne vasi in kako se bode vodovod vzdrževal. Voda bi ne koristila samo ljudem, ampak tudi za živino in gospodarske namene. Zato pa je tudi treba, da se vršé se poizvedovanja.

Finančni odsek, uvažajoč potrebo tega vodovoda, sklenil je, da dežela, kakor pri drugih tacih slučajih, prispeva k stroškom te vodovodne naprave s 30%, in pričakuje, da bode država pokrila 50% vse potrebščine. Ker pa, kakor omenjeno, stvar za končno rešitev še ni godna in bi bilo za letos nemogoče, dati tako visoko podporo, kajti, kakor kaže proračun deželnega zaklada, znašal bo primanjkljaj blizu 30.000 gld., mi je čast v imenu finančnega odseka nasvetovati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Vasem Lipovšica, Vinice in Sušje se zagotavlja za napravo vodovoda po predloženem načrtu 30% prispevek iz deželnega zaklada, kateri naj se postavi v proračun tedaj, ko bode zagotovljeno pokritje druge potrebščine in vzdrževanje vodovoda.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da po deželnem stavbnem uradu dà preiskati vodne razmere vasi Slatnik in Zapotok, da popolni načrt tudi glede teh dveh vasi ter naprosi visoko vlado, da dovoli v to svrhu 50% vse potrebščine iz melioracijskega zaklada.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

Der Herr Abgeordnete Pakiz hat sich zum Worte gemeldet; ich ertheile ihm daselbe.

Poslanec Pakiz:

Visoka zbornica! Ker so mi razmere vasi Vinica, Sušje, Zapotok in Slatnik znane in vem, koliko trpé ti kraji vsled pomanjkanja vode, predrzmem se prav toplo priporočati, da bi se vodovodna dela pričela zvrševati še tekom l. 1895. Posestniki imenovanih vasi so bili že napravili vodovod in sicer z ogromnimi troški, pa žalibog izvedencev niso imeli in delo se je ponesrečilo. Lesene cevi so trajale le malo časa, potem pa so segnjile, kajti voda ne doteka celo leto, ker studenci vsako leto o poletnem času usahnejo.

Prav toplo bi torej priporočal, da naj bi visoka zbornica sklenila, da se to vodovodno delo prične zvrševati koj letos.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht noch jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, somit hat der Herr Berichterstatter das Schlusswort.

Poročevalec Višnikar:

Jako obžalujem, da v imenu finančnega odseka predloga gospoda poslanca Pakiza ne morem priporočati v vsprejem. Jaz sam sem ga stavil v finančnem odseku, pa gg. tovariši so ga odklonili, oziraje se posebno na slabe finančne razmere letošnjega leta. V imenu finančnega odseka moram torej vzdrževati njegov predlog.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Ich bitte nun um die Abstimmung und eruche die Herren, welche dem ersten Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der erste Antrag ist angenommen.

Ich eruche nun die Herren, welche dem zweiten Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der zweite Antrag ist angenommen, und wir schreiten nun zum nächsten Punkte der Tagesordnung, das ist:

g) posestnikov v Geršici in Dobravica, okraja Črnomaljskega, za podporo 3178 gld. 70 kr. za napravo občinske ceste in mostú;

g) der Insassen von Geršitz und Dobravka um eine Subvention von 3178 fl. 70 kr. für die Herstellung einer Gemeindefraße und einer Brücke.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Lansko leto so posestniki iz vasi Geršica in Dobravica okraja Črnomaljskega prosili za primerno podporo k zgradbi mostu čez potok Lahinjo in za napravo občinske ceste. Že lansko leto je tedanji poročevalec upravnega odseka utemeljil dotično prošnjo, oziroma potrebo zgradbe tega mostu in visoki deželni zbor je sklenil, da naj deželni odbor poizveduje o stvari in ako se je prepričal o nujnosti te zgradbe, izplača primerno podporo. Ker slavni deželni odbor dosedaj ni imel prilike, popolnoma zvršiti dotični sklep visoke zbornice, zaradi tega so prišli prebivalci z novo prošnjo enakega zmisla in vsebine.

Finančni odsek je uvaževal ponovljeno navedene uzroke in je z ozirom na to, da je deželni odbor po tamošnjem županu, ki je član okrajnega cestnega odbora, poizvedoval o potrebi te ceste in da na podlagi teh poizvedovanj ni imel prilike kaj ukreniti, sklenil predlagati sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da na podlagi storjenih poizvedovanj dá primerno podporo za zgradbo mostu čez Lahinjski potok, ako se je prepričal o nujnosti zgradbe.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Der nächste Punkt ist:

h) krajnega šolskega sveta v Sodražici za podporo za razširjanje šolskega poslopja;

h) des Ortschulrathes von Soderstschitz um Unterstützung für die Schülerweiterung.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka imam dalje čast poročati o prošnji krajnega šolskega sveta v Sodražici za primerno podporo k razširjenju tamošnje trirazredne ljudske šole v štirirazredno. Prošnja je obsirna in stvarno utemeljena, in mislim, da ni treba raznih uzrokov posebej navajati. Krajni šolski svet pravi, da je imela šolska občina tekom let, odkar obstoji, stroškov okolu 16.000 gld., ne da bi bila kedaj dobila od deželnega zbora kako podporo. Okrajni šolski svet Kočevski in deželni šolski svet priznavata potrebo razširjenja te šole v štirirazrednico, ker je otrok blizu 600. Prostori v sedanjem poslopju so za razširjenje šole pretesni, in krajni šolski svet je zato že kupil stavbišče, kjer se bo napravila nova soba

za 4. razred. Troški razširjenja bodo znašali okolu 6000 gld. in ker je občina jako siromašna, sklenil je finančni odsek predlagati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Za razširjenje trirazrednice v Sodražici se dovoli 500 gld. podpore, ki naj se vstejejo na račun prihodnjega leta.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

i) Antona Košiča, učenca na vinarski šoli v Klosterneuburgu za podporo;

i) des Anton Kosich, Schülers an der Weinbauerschule in Klosterneuburg, um Unterstützung.

Poročevalec dr. Žitnik:

Anton Košič, učenec na vinarski šoli v Klosterneuburgu, prosi za primerno podporo. Dokazuje s svojimi spričevali, da je dovršil prvo leto s primernim uspehom, in z ubožnim listom, da ima ubožne stariše, ki ga ne morejo podpirati.

Finančni odsek je sklenil predlagati visoki zbornici:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja A. Košiča, učenca na vinarski šoli v Klosterneuburgu, za podporo se izroči deželnemu odboru v primerno rešitev.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

j) Jožefa Tomazina, bivšega paznika v prisilni delalnici, za provizijo ali miloščino;

j) des gewesenen Zwangsarbeitshausaufsehers Josef Tomazin um Provision oder Gnadengabe.

Berichterstatter Luckmann:

Hoher Landtag! Der gewesene Aufseher II. Classe in der Zwangsarbeitsanstalt Josef Tomazin hat die Aufmerksamkeit des hohen Hauses schon wiederholt in Anspruch

genommen. Der Mann war zwölf Jahre beim Militär, dann diente er zwölf Jahre in der Anstalt, nach dieser Zeit aber hat er sich Vergehen zuschulden kommen lassen, welche disciplinariter seine Entlassung zur Folge hatten. Nun ist er später wiederholt um seine Provisionierung, eventuell Bewilligung einer Gnadengabe eingeschritten. Er hat ein ärztliches Zeugnis beigebracht, laut dessen er an paralytischem Blödsinn leiden soll oder wenigstens in der Weise dazu disponiert ist, daß der Ausbruch dieser Krankheit bei ihm zu erwarten ist. Der hohe Landtag hatte schon seinerzeit beschlossen, es sei der Gesundheitszustand des Gesuchstellers nochmals zu untersuchen, um dann den Landesauschuß beauftragen zu können, dem Petenten die normalmäßige Provisionierung, eventuell eine Gnadengabe zu bewilligen. Josef Tomazin führt an, er lebe in mißlichen Verhältnissen, habe eine 90jährige Mutter zu erhalten und eine Frau, die auch erwerbsunfähig sei. Das ärztliche Zeugnis, welches vorliegt, spricht sich nicht decidirt aus, sagt aber, daß der Zustand des Petenten sich etwas gebessert hat und daß derselbe erwerbsfähig sei. Aus diesem Grunde und nachdem die Direction abräth, die Provisionierung vorzunehmen, indem die Vergehen des Petenten derartige waren, daß eine normalmäßige Provisionierung die Disciplin nur lockern würde, hat der Finanzauschuß beschlossen, diesmal wieder zu beantragen, ihm nur eine Gnadengabe zu Händen seiner Familienangehörigen zu bewilligen; ich stelle daher den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

• Den Familienangehörigen des gewesenen Zwangsarbeitsanstalts-Auffsehers II. Classe Tomazin zu Händen der Frau Franziska Tomazin wird eine Gnadengabe jährlicher 100 fl. für die Jahre 1895, 1896, 1897 aus dem Zwangsarbeitshausfonde bewilliget.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

k) Ivana Lapajnet, vodje na meščanski šoli v Krškem za podpora za izdajo knjizice o posojilnicah;

k) des Johann Lapajne, Directors an der Bürgerschule in Gurkfeld, um Subvention für die Herausgabe einer Broschüre über Vorschusscassen.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Visoka zbornica! Gospod Ivan Lapajne, vodja meščanske šole v Krškem, prosi 300 gld. podpore za izdajo knjige «Navod za ošvanje in poslovanje slovenskih posojilnic». V svojej prošnji navaja, da je sedaj že blizu 80 slovenskih posojilnic ustanovljenih,

da bi pa bilo treba se več ustanoviti, kjer jih dosedaj še ni. Zato bi bilo dobro izdati nekaj pouk, kako naj bi poslovale, ker bi se potem še lažje ustanovljale.

Finančni odsek se je baval s to prošnjo, vender je, kakor že v enakem slučaju, ko je Lapajne prosil za podporo za potovanje po Slovenskem, da bi ustanavljal posojilnice, tudi gledé te prošnje mislil, da se ne more uslišati in to zaradi tega ne, ker pisatelj sam pravi, da je sedaj po Slovenskem že 80 posojilnic, katere vse dobro poslujejo brez takega obsirnega navodila, kakor ga on misli izdati. Ako bi bilo treba kakega navodila za knjigovodstvo teh posojilnic, bi bila že zveza slovenskih posojilnic v Celji, v kateri so vse posojilnice združene, gotovo je skrbela za tako knjigo. Take obsirne knjige, kakor jo je deželni odbor Štajerski izdal, ni treba, kajti na kmetih nimajo ljudje toliko časa, da bi brali tako debelo knjigo in se po njej ravnali. Obsegati bi morala k večjemu dve do tri tiskane pole in uzorcev bi ne bilo treba, ker se dobivajo v vsaki večji tiskarni.

Finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja se odkloni.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand der Herren das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

m) pedagogiskega društva v Krškem za podporo;

m) des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Unterstützung.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Pedagogičsko društvo v Krškem prosi zopet podpore, kakeršno je dobilo leta 1893. Leta 1894. ni prosilo zanjo in se mu torej ničesar ni dovolilo. V prošnji je navedeno, da je društvo izdalo več knjig, za katere je potrebovalo 1100 gld., od katerih je pa pokritih le 444 gld. 60 kr. Nedostatka je torej nad 655 gld., in društvo sedaj prosi, da bi dežela prevzela celi deficit 655 gld. Dokazano ni, da je deficit res tako velik, pa če bi to tudi bilo dokazano, bi dežela ne mogla društvu toliko dati za izdavanje knjig, pač pa se nahaja v proračunu deželnega zaklada kredit 1000 gld. za izdajo slovenskih šolskih knjig in iz tega kredita bode deželni odbor lahko pedagogičskemu društvu v Krškem dovolil nekaj podpore, ker knjige, če so tudi namenjene učiteljem, venderle služijo ljudskemu šolstvu.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja izročča se deželnemu odboru v primerno rešitev.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Es ist nicht der Fall. Ich bitte nun jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

l) Josipa Bezlaja, učitelja na meščanski šoli v Krškem, za podporo za izdajo knjige za ljudske šole;

l) des Josef Bezlay, Lehrers an der Bürgerschule in Gurkfeld, um Subvention für die Herausgabe eines Buches für Volksschulen.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Ravno to je sklenil finančni odsek nasvetovati glede prošnje Josipa Bezlaja, meščanskega učitelja v Krškem, za podporo k izdaji slovenskega merstvenega oblikoslovja za meščanske šole. Vse jednake prošnje so se do sedaj vedno izročale deželnemu odboru in ta je potem dovoljeval nagrade iz kredita, katerega ima na razpolaganje za izdajo slovenskih solskih knjig.

Finančni odsek torej predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Ta prošnja se izroča deželnemu odboru v primerno rešitev.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Bezüglich des nächsten Punktes der Tagesordnung muß ich bemerken, daß mir von dem Herrn Obmann des Finanzausschusses mitgeteilt wurde, daß der Herr Berichterstatter, Excellenz Baron Schwegel, sich beim Herrn Landeshauptmann wegen Unwohlseins gemeldet und um Entschuldigung seines heutigen Ausbleibens gebeten habe.

Ich muß also diesen Punkt von der Tagesordnung absetzen, und wir kommen nun zu Punkt 6 o, das ist:

o) občine Šmihel, okraj Postojina, za podporo za napravo vodovoda v Neverkah;

o) der Gemeinde St. Michael, Bezirk Adelsberg, um Subvention für die Wasserleitung in Neverke.

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! Občina Neverke ali prav za prav občina Šmihel pri Košani je za Neverke izročila pri deželnem odboru prošnjo, katera se glasi (bere — liest):

«Pred dvema letoma napravila je vas Neverke tukajšnje občine novi vodovod, in sicer iz lastnega nagiba; črtež za ta vodovod ji je delal neki cestni mojster v Postojni, napravljen je bil isti načrt, kakor se je pozneje pokazalo prav slabo; in sicer je pustil izliv vodovoda kakšnih 200 metrov od vasi, rekši, da se ne dà v vas pripeljati; kakor je pak g. deželni inženir Hrasky pretečenega poletja se izrekel, ki si je ogledal ta vodovod, ni to istina, ampak da se da ta vodovod prav v vas pripraviti, misliti si je torej, kaksne vrednosti je tak vodovod, oddaljen se čez 200 metrov od vasi.

Podpisano županstvo ponižno prosi: Visoki slavni deželni odbor naj blagovoli odrediti in ukazati, da bi se ob priliki, ko se bodo napravljeni načrti za druge vodovode in vodnjake v tej občini, tudi za ta vodovod napravil drugi načrt, po katerem bi se podaljšal do vasi.»

Tej prošnji je deželni odbor prav za prav že ugodil, ker je poslal svojega hidrotehnika na lice mesta, in tam se je prepričal inženir, da je vodovod v istini nestrokovno izdelan in sicer tako, da ni najti izvršitve onih pogojev, katere je stavilo poljedelsko ministerstvo za vse vodovodne naprave. Ker je pa poljedelsko ministerstvo že dovolilo neko svoto, in sicer 120 gld., ni pričakovati, da bi poljedelsko ministerstvo v istini likvidiralo, izplačalo to podporo, ako vodovod ostane v tem stanu, kakor je, in torej je treba, da se popravi. Morebiti se bode to moglo doseči že tekom tega leta, kajti vsi troški znašajo po proračunu samo 700 gld., Deželni odbor je že dovolil 280 gld., in torej danes ne gre za dovolitev novega prispevka, ampak le za to, da deželni hidrotehnik še enkrat pride na lice mesta, da nabere podatke za nov načrt. Zato je sklenil finančni odsek, da se prošnja izroči deželnemu odboru, kateremu se naroči, da naj v teku tega leta pošlje svojega inženirja v Neverke, da bode tam po zvrstitvi preiskav na lici mesta in po nabranih podatkih popolnil načrt, oziroma napravil nov načrt za vodovod, ki bode šel po vasi Neverke, ne pa ostal zunaj vasi.

Finančni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da stori potrebno v svrhu, da se popravi načrt vodovoda v Neverkah, občine Šmihel pri Košani, in sicer, ako treba, na podlagi pregledov na lici mesta ter na ta način, da se napelje vodovod po vasi Neverke.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen, und wir schreiten nun zu Punkt 7 der Tagesordnung, das ist:

7. Ustno poročilo upravnega odseka:

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- a) o načrtu novele k zakonu z dné 23ega avgusta 1877, dež. zak. št. 14 (zakon za obdelovanje močvirja) (k prilogi 28);
- a) über den Entwurf einer Novelle zum Gesetze vom 23. August 1877, R. G. Bl. Nr. 14 (Morastculturgefetz) (zur Beilage 28).

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Deželni odbor je izročil visokemu deželnemu zboru načrt, po katerem naj bi se napravila novela k zakonu z dné 23. avgusta 1877, dež. zak. št. 14., katera bi imela urejevati, v katerih dobah je dopuščeno požiganje mahu na ljubljanskem močvirju.

Upravni odsek, kateremu se je izročila dotična priloga deželnega odbora, imel je sicer na razpolaganje tudi tehnični izraz ali parere strokovnjaka, ki se je izrazil, kaj on sodi o požiganji močvirske zemlje in v koliko on to smatra za koristno za kulturo ljubljanskega barja, vendar je sodil upravni odsek, da je najbolje, ako se za sedaj opusti nadaljno razpravljanje o tej noveli, ker je poizvedel iz ust deželnoodbovskega referenta, da se ima še v tem zasedanji izročiti poročilo deželnega odbora sploh o zakonu, ki se je v principu že sklenil o osuševanji ljubljanskega barja. Iz tega uzroka me je pooblastil upravni odsek, da visoki zbornici sledeče nasvetujem in predlagam v njegovem imenu:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Načrt novele k zakonu z dné 23. avgusta 1877, dež. zak. št. 14, katerega je deželni odbor predložil, vrne se deželnemu odboru, da o tem vprašanji še poizveduje in posebno pretresa, v koliko se nasvetovana preosnova zakona rešiti dá skupno z nameravanim vže sklenenim velikim projektom za osuševanje barja, o katerem bo še v tem zasedanji visoki zbor imel sklepati.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

Der Herr Abgeordnete Lenarčič hat sich zum Worte gemeldet; ich ertheile ihm daselbe.

Poslanec Lenarčič:

Oglasil sem se k besedi le za to, da bi se besede, katere sem jaz v upravnem odseku govoril, napačno ne tolmačile, namreč besede glede strokovnega poročila, ki je navedeno v prilogi deželnega odbora. Popravljam dotično svojo izjavo v tem smislu, da nisem hotel reči, kot da bi gospod strokovnjak svoje strokovno poročilo izdelal bil šele po dogovoru s posestniki, ampak da je bilo to poročilo narejeno po njegovi lastni inicijativi.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist und auch der Herr Berichterstatter nicht zu sprechen wünscht, schreiben wir zur Abstimmung, und ich bitte jene Herren, welche dem Ausschussantrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

b) o pospeševanji vinoreje na Kranjskem (k prilogi 32.);

b) inbetreff Förderung des Weinbaues in Krain (zur Beilage 32).

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Poročilo deželnega odbora o pospeševanji vinoreje na Kranjskem je tako jasno in temeljito sestavljeno, da mi je lahko poročati o tem poročilu in delovanji deželnega odbora.

Upravni odsek pregledal je dotično poročilo, katero je tudi soglasno odobril in naročil mi je, sestaviti poročilo na visoko zbornico, v katerem na kratko omenjam najglavnejše poteze, ki kažejo, koliko se je storilo od strani deželnega zastopstva v prosep vinarstva in omladitev po flokseri opustošenih vinogradov.

Poročilo je razdeljeno na šest poglavij.

V I. poglavji govori poročilo, kako se je širila trtna uš na Kranjskem, in v tej dobi, odkar imam čast sodelovati v tej zbornici, vidimo, da leto za letom vedno širše kroge napravlja opustošujoča filoksera in da se je letos tudi prikazala v krajih, kjer je lani še ni bilo, namreč v Mokronoškem okraji. Reči moram, da se je dokaj storilo in ona bojazen, katera nas je navdajala pred petimi leti, ko je najbolj akutna postala katastrofa po filokseri, da se naše ljudstvo ne bo moglo boriti proti tej nesreči, spremenila se je v našo veliko radost v gotovost, da se je ljudstvo krepko boriti začelo s tem sovražnikom, in v primerno kratki dobi so bili uspehi zopetne nasaditve vinogradov z amerškimi trtami jako veliki. Deloma deluje država s svojimi in po njej po raznih okrajih napravljenimi trtnicami, posebno pa treba omeniti našo deželno trtnico pepinijero, ki je lani bila napravljena in ki obeča najlepše uspehe. Gospodje spominjate se gotovo, da pred 4 do 5 leti ni mogel deželni odbor poročati, da so se naši vinogradniki z veseljem poprijeli novega nasajanja vinogradov, sedaj pa je popraševanje po trtah in bilfah toliko, da državna in deželna trtnica ne zadostujeti vsem zahtevam. Prav iz tega uzroka je deželni odbor sklenil, da prevzame še dva kosa zemlje od Codellijevega posestva, da bode naša pepinijera pri prisilni delalnici imela čez 13.500 m² prostora, tako da bode mogoče, vsako leto v njej gotovo 300.000 bilf vzgojiti in dati jih na razpolago vinorejcem. Gotovo je letošnji prvi uspeh deželne trtnice ugoden, tembolj pa, ako

vzamemo, da deželni odbor ni imel takoj spočetka na razpolago večšega strokovnjaka, osebe, ki bi bila že pri prvi osnovi pepinijere sodelovala. Zato je naša velika trtnica v začetku težje uspevala, s tem pa, da se je pozneje pridobil strokovnjak, se je stvar na bolje obrnila, in sedaj se smemo nadejati, kakor sem že omenil, da se bo v deželni trtnici vsako leto vzgojilo okolu 300.000 požlahtnjenih trt. Želeti je le, da bi tudi visoka vlada še kaj več storila in upati je, da se bo prepričala o tej potrebi, videča, da dežela toliko žrtvuje s svojimi skromnimi sredstvi, in da bo tudi ona, ki je v prvi vrsti dolžna skrbeti za pomlajenje vinogradov, vsaj toliko storila, kakor uboga dežela, ki bode vsako leto nad 300.000 bilf vzgajala v svoji pepinijeri. Ako državna uprava to stori, bodemo imeli do 600.000 bilf na leto in bomo vsaj deloma mogli zadostovati zahtevam vinogradnikov, kar bode v zadovolženje deželni in državni upravi, ako bo videla, da vinorejci naši kažejo pogum v težkem boji in stavijo svoje nade v pomladitev vinogradov. Zato naj deželni odbor izposluje pri c. kr. vladi, da tudi ona razširi državno trtnico, da bo vsaj 300 tisoč bilf zamogla na leto oddajati.

Naj navajam dalje, da se je, kakor razvidno iz izkaza slavnega finančnega ravnateljstva, odpisalo na davkih od vinogradov svota 6458 gld. To je številka, ki jasno govori, koliko je opustošenih naših vinogradov.

V III. delu poročila poroča deželni odbor, da je namestil popotnega vinarskega učitelja, katerega namestiti je sklenila visoka zbornica v lanskem zasedanji. Zbral je jako sposobnega veččaka, in dosedanje delovanje njegovo je pokazalo, da je deželni odbor z njim dobro moč pridobil, kajti kakor se visoka zbornica lahko prepriča iz poročila, obhodil je v kratkem času vinorodne kraje po celi deželi, po Dolenjskem in Vipavskem in glede pouka pravo pogodil. Povsodi je direktno občeval z ljudstvom in učil v praktičnih kurzih, kako imajo ljudje ravnati s trtami.

Važno je potem poročilo v V. poglavji glede podpor in brezobrestnih posojil vinogradnikom.

Državni zbor je sklenil, kakor znano, zakon, po katerem se imajo vinogradnikom dovoljevati državne podpore in brezobrestna posojila in z veseljem moram konstatirati, da so se ljudje pridno začeli oglašati za brezobrestna posojila, ki se morajo na njih posestva zemljknižno zavarovati in katerim posojilom donša država polovico in dežela drugo polovico. Tudi letos so že došla povpraševanja po takih posojilih, in sicer v taki izobilici, da deželni odbor in vlada nista zamogla vsem zahtevam in prošnjam ugoditi in ker se je za leto 1895. že oglasilo 224 prosilcev, je neobhodno potrebno, da visoki deželni zbor pooblasti deželni odbor, da sme, ako bodo prišle dovolj utemeljene in je dokazano, da se deželno in državno posojilo dobro ugotovi na dotičnem zemljišči v zemljiški knjigi, mesto 15.000 gld. v to svrhu porabiti 20.000 gld.

Pod zadnjo številko poročila je posnemati, da je deželna komisija za trtno uš zborovala meseca avgusta l. 1894. in da je s svojimi sklepi tisto storila, kar je v dobroto in prospeh vinarstva. Kakor so dosedanje skušnje pokazale, izbrala je res najboljše trte in ple-

mena za požlahtnovanje, ker tako bomo dosegli pri veliki kalamiteti in nesreči, ki je zadela deželo našo, osobito naše vinorodne kraje, da bodo novi nasadi taki, da bodo vina o pravem času zorela, da ne bodo tako kislja in torej še bolj sposobna za kupčijo v daljni svet.

Na podlagi teh podatkov dovoljujem si predlagati, da prestopi visoka zbornica v posvetovanje navedenih točk in da okrajšam obravnavo, prosim prečastitega gospoda deželnega glavarja namestnika, da bo otvoril generalno debato, ako kdo hoče govoriti in potem da prestopimo v specialno debato.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Ich eröffne die Generaldebatte. Wünscht jemand der Herren das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, übergehen wir in die Specialdebatte und bitte den Herrn Berichterstatter, den ersten Antrag zu verlesen.

Poročevalec Povše:

Prvi predlog se glasi:

Visoki deželni zbor izvoli torej skleniti:

«1.) Razširjanje pepinijere za vzgojevanje trt pri deželni prisilni delalnici se odobruje.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Drugi predlog se glasi:

«2.) Cena požlahtnenim ameriskim ukoreničenim trtam določi se s 5 gld. za 100 trt, vendar pa sme deželni odbor v oziravrednih slučajih take trte tudi brezplačno oddajati revnejšim vinogradnikom in za uzorne vinograde kmetijskih podružnic.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Tretji predlog se glasi:

«3.) Namesto denarnih podpor naj se vinogradnikom, ki prosijo zanje, dovoljujejo tudi ameriske požlahtnene ali nepožlahtnene ukoreničene trte.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Četrti predlog se glasi:

«4.) Vlada se naprosi, da za deželno pepinijero potrebne ameriske kakor tudi ukoreničene trte, ki se bodo dovoljevale namesto denarnih podpor, brezplačno prepusti deželnemu odboru.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Peti predlog se glasi:

«5.) Revnim vinogradnikom, kateri so vsled trtne uši prišli v stiske, smejo se dovoljevati brezobrestna posojila, katera pa za vsakega posameznega posestnika ne smejo presegati zneska 200 gld. iz deželnega zaklada.»

Tukaj omenjam, da je deželni odbor predlagal 150 gld. Ker je pa deželni predsednik izrazil željo, da naj se ta svota za ozira vredne prosilce poveča, in je upravni odsek ta nasvet prečastitega gospoda deželnega predsednika zmatral kot opravičenega, sklenil je predlagati visoki zbornici, da dà deželnemu odboru fakultativo, da sme dovoliti take podpore iz deželnega zaklada do zneska 200 gld., tako, da bode skupno posojilo, deželno in državno, znašalo 400 gld.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Poročevalec Povše:

Predlog šesti se glasi:

«6.) Za stroške v svrhu pospeševanja novega vinarstva dovolijo se za 1895. leto sledeči zneski iz deželnega zaklada:

a) za pepinijero pri deželni prisilni delalnici 2500 gld.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«b) za vinarskega potovalnega učitelja 1220 gld.»

Tukaj imam pripomniti, da je ta znesek prav za prav za polovico previsok. Ako pogledate v deželni proračun, našli bodete pod dotično rubriko, da k tej svoti visoka vlada, oziroma poljedelsko ministerstvo prispeva s polovico, namreč s 600 gld. Dejansko stane popotni vinarski učitelj deželo samo 620 gld. na leto, ker plačuje vlada 600 gld.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Poročevalec Povše:

«c) za podpore uzornim vinogradom in trtnicam kmetijskih podružnic za ključe, kakor tudi za darila revnim vinogradnikom 1300 gld.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«d) za brezobrestna posojila 20.000 gld.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Torej znaša skupna svota 25.020 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern:

Nachdem dieser Antrag aus mehreren Punkten besteht, muß geschäftsordnungsmäßig die dritte Lesung vorgenommen werden. Da an den Anträgen keine Aenderungen gemacht worden sind, bin ich in der Lage, sofort in der heutigen Sitzung die dritte Lesung vorzunehmen und ersuche jene Herren, welche damit einverstanden sind, daß sofort die dritte Lesung vorgenommen werde, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ich ersuche nunmehr diejenigen Herren, welche diese in zweiter Lesung angenommenen Anträge auch in dritter Lesung annehmen wollen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind in dritter Lesung angenommen.

c) o prošnji županstva v Temenici za razširjanje deželne ceste od Pustega Javorja do železnične postaje v Radohovi vasi;

c) über die Petition des Gemeindeamtes in Themenitz um Erbreiterung der Landesstraße von Pust Javor bis zur Bahnstation in Rododendorf.

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! Občina Temenica v Litijskem okraju je predložila visokemu deželnemu zboru prošnjo, katera se glasi (bere — ličt):

«Z velikanskimi stroški se je preložila delna proga deželne ceste čez Bogenšperg. S to preložitvijo se je promet med Litijo ter Trebanjsko in Temeniško dolino precej olajšal in oživil, kar pride v prvi vrsti v korist dolnjiški železnici.

Vender pa je na imenovani deželni cesti, katera je preložena in razširjena le od Komna do Pustega Javorja, še velik nedostatek, ki ovira hitro vožnjo. Cesta čez Bogenšperg do Pustega Javorja je namreč primerno široka in gladka, toda od Pustega Javorja do Pluske, oziroma do železnične postaje v Radohovi Vasi, je ozka, razkopana, polna klancev in strmin, ki jako ovirajo promet.

Zato podpisani občinski zastop uljudno prosi, naj veleslavni deželni zbor blagovoli skleniti, da ob prvi ugodni priliki tekočega leta slavni deželni odbor pošlje g. deželnega inženerja, da na lici mesta pregleda, kje in kako bi se cesta od Pustega Javorja do Pluske zazširila in popravila, in o tem poroča deželnemu zboru s primernimi nasveti.»

Tej prošnji se je takorekoč že anticipando ugodilo, ker je deželni nadinženir postavil v proračun 1000 gld. za deželno cesto, in sicer za progo od Pustega Javorja do Pluske, to je do tistega kraja, kjer pride cesta na železniško postajo v Radohovi vasi. Deželni stavbeni urad misli, da to stane povprečno 2000 gld., da se razširi ravno ta proga od Pustega Javorja proti Pluski in da se deloma tudi preloži tamošnji klanci, ki, kakor

znano, še vedno ovirajo promet. S temi 1000 gld. je torej prva polovica vsega tega popraviljanja pokrita in skrbeti treba le, da deželni nadinženir, ko pride ugodni čas, točno prične dotična dela na lici mesta, in vsled tega predlagam v imenu upravnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da deželni stavbeni urad pričetkom letošnje pomladi prične potrebna dela v svrhu korekture (razširjatve in delne preložitve) takozvane Bogensperške deželne ceste, in sicer na progi od Pustega Javorja do železniške postaje v Radohovi vasi.»

**Pandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Wünscht jemand zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ist nicht der Fall, und ich ersuche jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen, und mithin ist die heutige Tagesordnung erschöpft.

Der Herr Obmann des Finanzausschusses, k. u. k. Rath Murnik, hat sich zum Worte gemeldet; ich ertheile es ihm.

Poslanec Murnik:

Visoki zbor! V današnji seji se je izročilo visoki zbornici poročilo o delovanju deželnega odbora za preteklo leto. Navada je, da se vsako leto nekatere točke tega poročila, ki so bolj v zvezi z zadevami, s katerimi se imata baviti finančni in upravni odsek, izročajo tema dvema odsekoma, in zatorej prosim, da se tudi letos isto tako postopa, kakor zadnja leta in predlagam:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Iz poročila o delovanju deželnega odbora za 1894. leto naj se izloči:

§ 3, A in B ‚Deželnokulturne in agrarne razmere‘ in § 6. ‚Občila‘ in ta oddelekka izročita upravnemu odseku v pretres in poročanje iz § 5. naj se prav izloči točka 7. ‚Ljubljanskega mesto loterijsko poročilo‘ in izroči finančnemu odseku v pretres in poročanje.»

**Pandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Nachdem die Zuweisung an den Ausschuss für den Rechenschaftsbericht im allgemeinen erfolgt, muß ich über diese Anträge die Beschlussfassung des hohen Hauses einholen. Ich ersuche jene Herren, welche den Anträgen, welche der Herr Obmann des Finanzausschusses gestellt hat, zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind angenommen, und die Zuweisung an den Finanz- und den Verwaltungsausschuss ist acceptirt, ich bitte hievon in dem Protokolle Act zu nehmen.

Es ist mir ein Antrag überreicht worden, welchen ich dem Herrn Secretär zur Verlesung zu bringen bitte.

Tajnik Pfeifer

(bere — liet):

«Samostalni predlog.

Slavni deželni zbor naj sklene:

Današnja izjava slavne deželne vlade o poslovanji g. okrajnega glavarja v Kranji gledé planinskih pašnikov se izroči združenima finančnemu in gospodarskemu odseku v pretres in poročanje.

V Ljubljani dne 22. januarja 1895.

Dr. Ignacij Žitnik, Povše, Jos. Lenarčič, Fran Stegnar, Janko Kersnik, Višnikar, Dragoš, V. Ogorelec, Pakiž, Lavrenčič, Bleiweis, Klun, dr. Vošnjak, dr. Iv. Tavčar, Fr. Arko, Pfeifer.»

**Pandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Nachdem dieser Antrag hinreichende Unterstützung gefunden hat, wird er für eine der nächsten Sitzungen zur Begründung auf die Tagesordnung gesetzt werden.

Weiters ist mir eine Interpellation an die hohe Regierung inbetreff der Wahlen in Neumarkt überreicht worden; ich bitte den Herrn Schriftführer, diese Interpellation zu verlesen.

Tajnik Pfeifer

(bere — liešt):

«Interpelacija

do visoke c. kr. deželne vlade.

Z naredbo visoke c. kr. deželne vlade z dné 31. julija 1894, št. 9821, se je volitev občinskega odbora za Trzič z dne 27. junija 1894 v vseh treh volilnih razredih razveljavila, in sicer zaradi sledečih bistvenih nezakonitostij v volilnem postopanju: Ni se pravilno sestavila volitvena komisija; člani te komisije niso volili pred vsemi drugimi; namestniki so se istočasno z odborniki volili; volilo se je v III. razredu mnogo po listkih, iz katerih so člani volitvene komisije imena čitali; v II. razredu pri nekaterih jurističnih osebah ni bilo razvidno, kdo je zanje volilno pravico zvrševal; v I. volilnem razredu se volitev ni formalno dognala. Nova volitev se je vsled tega vršila šele dné 30. oktobra 1894.

Proti postopanju pri tej volitvi se je vložila pri visoki c. k. deželni vladi zopet cela vrsta ugovorov, v katerih se trdè naslednje velike in bistvene nepravilnosti: nekaj volitvenih pooblaščenecv je nastopilo, kateri so zastopali po več volilnih upravičencev; pripustile so se k volitvi osebe, katere v pravomočnem volilnem imeniku niso zapisane, da, celo oseba, katere je bila vsled reklamacije iz imenika prečrtana; tudi so volile take osebe, katere notorično nimajo avstrijske državljske pravice; dopustilo se je voliti takim, ki niso bili zakonito pooblaščeni, na drugi strani pa se je odklanjalo take, ki so se povsem legitimovali, ne da bi se korektno odločilo in to v volitvenem zapisniku

konstatovalo; sploh se protesti zoper te in druge dogodke niso v zapisnik beležili, nego od predsednika volitvene komisije ter vladnega zastopnika odkazovali na ugovore.

Obe volitvi je vodil, kot predsednik volitvene komisije, sedanji Tržiški župan g. Anton Globotschnigg, in pri drugi prisostvoval je c. kr. okrajni glavar dr. Gstettenhofer z dolžnostjo, da pazi na izpolnjevanje zakonov. Pri obeh volitvah je bila huda borba med občinskima strankama, katerih jedna hoče vzdržati dosedanji regime, druga pa hoče imeti nov odbor. Ta poslednja je pri volitvi dné 27. junija 1894 zmagala v III. in II. razredu z vsemi svojimi kandidati, pri drugi pa je deloma propadla vsled naštetih praktik volitvene komisije, katera je poleg župana kot predsednika sestojala iz samih pristašev nasprotne stranke. Da s to nasprotno stranko ces. kr. okrajni glavar dr. Gstettenhofer živo simpatizuje, dokazuje njegovo posezanje v volilno agitacijo, katero je bilo predmet interpelacije poslancev Kušar in tovarišev do nj. ekselence ministra za notranja dela v državnozborni seji dne 17. decembra 1894. leta.

Glede na vse to, iz česar izhaja, da sedanji župan Tržiški, Anton Globotschnigg, nima zmožnosti ali pa tudi ne volje, opravljati volitvene posle po zakonih, in glede na to, da je pričakovati razveljavljenja volitve z dne 30. oktobra 1894 ter razpisa nove volitve, da pa se je po dosedanjih izkušnjah bati pri tretji volitvi iznova nerednostij in samovoljnih korakov, vsled katerih občina Tržič nikoli ne pride iz razburljivega volilnega gibanja, ker je v interesu sedanjega župana in sedanje večine občinskega odbora, da se po vednem razveljavljanju volitev umetno podaljša njegova funkcijska doba, — usojajo si podpisani staviti vprašanje:

Ali je visoka c. kr. deželna vlada pripravljena skrbeti za to, da se bodo nove občinske volitve v Tržiči vršile pod objektivnim vodstvom in z vednim ozirom na zakonite predpise in v ta namen osobito na podlagi § 98. občinskega reda za Kranjsko vodstvo volitev odvzeti sedanjemu županu Antonu Globotschniggu, a jo izročiti drugemu zanesljivemu organu?

Ljubljana dne 22. januarja 1895.

Dr. Ig. Žitnik, F. Stegnar, F. Arko, Lenarčič
Dragoš, dr. Iv. Tavčar, V. Pfeifer.*

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Apfaltrern:**

Ich habe die Ehre, diese Interpellation dem Herrn Landespräsidenten zur seinerzeitigen Beantwortung zu überreichen.

Es ist mir weiters eine Interpellation an den Herrn Landeshauptmann inbetreff der Gemeindevermögensverwaltung von Neumarkt überreicht worden; ich bitte den Herrn Schriftführer um Verlesung dieser Interpellation.

Tajnik Pfeifer

(bere — liešt):

«Interpelacija

do gospoda deželnega glavarja Otona Detele.

Proti sedanji večini občinskega zastopa v Tržiči se je zadnji čas razvila med tržani opozicija, katera ima svoje uzroke v ozirih na gospodarstvo z občinskim imetjem.

Da je ta opozicija v tamošnjem prebivalstvu globoko vkoreninjena, dokazuje to, ker je opozicijska stranka, takoimenovana «stranka redú», pri občinskih volitvah dne 27. junija lanskega leta zmagala z vsemi svojimi kandidati v III. in II. volilnem razredu. Te občinske volitve so bile razveljavljene in nove so se vršile dne 30. oktobra lanskega leta; vendar pa je pričakovati, da bodo tudi te razveljavljene, ker si je dosedaj na krmilu stoječa stranka hotela z velikimi volitvenimi nepravilnostmi pomagati zoper opozicijsko stranko, katera ima veliko večino nezavisnega tržanstva za sabo.

Ta «stranka redú» je pa po nekaterih svojih odličnih zastopnikih že julija in avgusta meseca lani obrnila se do slavnega deželnega odbora z vlogo, v kateri nasteva nejasnosti in popisuje nered v gospodarstvu občine Tržiške.

Mej drugim se navaja, da je Tržič posedoval l. 1880. samo v svoji občini 571 oral 385 □° zemlje, danes pa je poseduje samo še okoli 521 oral, in da nihče ne ve, na kakšen praven način se je torej izgubilo občini do 50 oral temeljenega imetja. Toliko pa, da je znano, da je del parcel št. 644 in 640/1, ki je bil poprej v katastralnem posestnem listu pripisan občini, prenesen sedaj v posestni list in zemljknižni vložek sedanjega gospoda župana, kakor tudi da se je dotlej po katastru občinska parcela št. 270 (nova) pri napravi novih zemljiških knjig pripisala tedanjemu županu Karlu Mally-ju in Frančiški Mally.

Trdi nadalje pritožba, da se les iz občinskih gozdov pod roko oddaja, ne da bi posekanje določeval ali pri prodaji sodeloval odbor ali posebni poklicani odsek, tako da o teh rentah, kakor tudi o dohodkih iz občinskih kamno- in peskolomov ni znanega nič.

Trdi se tudi, da je sedanji župan Anton Globotschnigg v odborovi seji dne 27. julija 1894 sam pripoznal, kako je občinski svet, ki se je pogozdil, že leta 1893. bil samolastno zase pokosil in ob jednem gozdne nasade pokončal, pripoznal nadalje, da že tri leta pri sebi hrani les iz občinskih gozdov, in izjavil, da se odplačilo za to hrambo kompenzuje s škodo, katero je napravil občini z, omenjeno košnjo.

Trdi se, da ni znan račun niti o mostu čez Bistrico, ki je bil pred sedmimi leti prometu izročen, niti o župnišči, ki je bilo pred tremi leti dozidano.

To so same take trditve, ki morajo provocirati nujno in odločno ingerenco deželnega odbora, da po § 89. občinskega reda za Kranjsko zahteva pojasnila in opravičevanja od občinskega predstojništva in da o teh okolnostih pozvedovati po komisijah na lici mesta,

da potem postopa po § 92. občinskega reda z ukazi, kaznimi ali predlogi na odstavljenje dotičnih občinskih zastopnikov.

Na vse to tudi meri poprej označena vloga do slavnega deželnega odbora, ki se do danes ni končno rešena, in zategadelj si usojajo podpisani vprašati:

«Kaj je slavni deželni odbor ukrenil dosedaj na navedene pritožbe?»

Ljubljana dne 22. januvarja 1895.

Dr. Ig. Žitnik,
Fr. Stegnar,
Pfeifer,

Fr. Arko,
Jos. Lenarčič,
Dragoš,

dr. Iv. Tavčar.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Apfaltrern.

Ich werde diese Interpellation dem Herrn Landeshauptmann zur weiteren Behandlung zukommen lassen.

Ich habe die Mittheilung zu machen, daß der Finanzausschuß heute gleich nach der Sitzung eine Berathung abhält, daß ferner der Verwaltungsausschuß für heute Nachmittag um 4 Uhr zu einer Sitzung eingeladen ist, endlich, daß der Rechenschaftsberichts-ausschuß für morgen den 23. d. M. um 6 Uhr abends zu einer Sitzung eingeladen ist. Die nächste Sitzung des hohen Landtages glaube ich auf Freitag den 25. d. M. mit folgender Tagesordnung bestimmen zu sollen:

(Dnevni red glej prihodnja seja. — Tagesordnung siehe nächste Sitzung.)

Ich erkläre die Sitzung für geschlossen.

Konec seje ob 12. uri 20 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 12 Uhr 20 Min. Nachmittag.

